

ԲԱՐԲԱՌԱՅԻՆ ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԻ՝ ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ ԵՎ ԿԱՆԱՆՑ
ԲՆՈՒԹԱԳՐՈՂ ՇԵՐՏԵՐԻ ՇՈՒՐՋ
(Ըստ Բայազետի բարբառի ընձեռած նյութի)

ՀՏԴ 81.28

DOI: 10.56246/18294480-2022.13-28

ԿԱՏՎԱԼՅԱՆ ՎԻԿՏՈՐ

բանասիրական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ
ՀՀ ԳԱԱ Հ.Աճառյանի անվ. լեզվի ինստիտուտի տնօրեն,
ԳՊՀ դասախոս
էլվոստ' viktorkatvalyan@mail.ru

Այս հետազոտության մեջ Բայազետի բարբառի օրինակով դիտարկում ենք գենդերային տարբերությունները հայերենի բարբառային բառապաշարում: Մեր նպատակն է բացահայտել և ներկայացնել տղամարդկանց և կանանց արտաքին ու ներքին հատկանիշների, դիրքի ու կարգավիճակի, ամուսնական հարաբերությունների, զբաղմունքի և վարքի վերաբերյալ պատկերացումները ավանդական հայկական միջավայրում: Ուսումնասիրության նյութը հավաքել ենք ՀՀ Գեղաքունիքի մարզում՝ Բայազետի բարբառով խոսող հանրության միջավայրում անմիջական շփումներով, ինչպես նաև բարբառի վերաբերյալ հրապարակված աշխատություններից: Հավաքված նյութը դասակարգել ենք ըստ իմաստային խմբերի, կանանց ու տղամարդկանց վերաբերող բառախմբերի, դրական ու բացասական վերաբերմունքի արտահայտությունների: Ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ կանանց ու տղամարդկանց կյանքի և գործունեության հիմնական ոլորտները արտացոլող բառապաշարի գենդերային տարբերությունները ունեն համակարգային բնույթ, դրանց դիտարկումը կարող է դառնալ բարբառային բառապաշարի հետազոտության հետաքրքրական խնդիրներից մեկը:

Քանալի բառեր՝ բարբառ, բառապաշար, իմաստային խումբ, սեռերի տարբերակում, արտաքին, դիրք, հագուստ, հոմանիշ, բառակազմություն, ասացվածք:

Ներածություն

Բարբառային բառապաշարը կարևոր տեղեկություններ է պարունակում ոչ միայն բարբառախոս միջավայրում զանազան իրողությունների դրսևորումների, այլև դրանց հանդեպ բարբառակիր հանրության վերաբերմունքի մասին: Այլ կերպ ասած՝ այդ բառապաշարը թույլ է տալիս ճանաչել ինչպես տվյալ հանրության կյանքի ու կենցաղի հանգամանքները, այնպես էլ մարդկանց պատկերացումներն ու ընկալումները դրանց մասին¹: Այդ իմաստով՝ մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում կանանց և տղամարդկանց վերաբերող և նրանց տարբերակող իրողությունները, դրանց հանդեպ հանրության վերաբերմունքը արտահայտող բառաշերտերը: Սրանք գաղափար են տալիս երկու սեռերին առանձին-առանձին բնութագրող այնպիսի իրողությունների մասին, ինչպիսիք են կանանց ու տղամարդկանց արտաքին ու ներքին հատկանիշները և դրանց գնահատումները, զբաղմունքն ու կարգավիճակը, կեցվածքը, վարմունքը, հարաբերությունները, գործունեությունը, կենցաղը, հագուստը և այլն: Հայ բարբառագիտության մեջ անդրադարձ եղել է կանանց և տղամարդկանց խոսքային տարբերություններին ու առանձնահատկություններին², հայ իրականության մեջ հարցը դիտարկվել է նաև լեզվաբանական դիտանկյունով³, վերջին շրջանում հրապարակվել են նաև գենդերային լեզվաբանությանն առնչվող աշխատանքներ⁴, սակայն սեռերին

¹ Գ. Զահուկյանը բարբառային բառապաշարի ուսումնասիրությունը կարևորում է նրանով, որ այն կարող է շատ կարևոր տվյալներ տալ լեզուների և բարբառների պատմական փոխհարաբերությունը, նրանց մերձավորության աստիճանը որոշելու հարցում (տե՛ս Գ.Զահուկյան, Հայ բարբառագիտության ներածություն, Ե., 1972, էջ 143):

² Տե՛ս Վ. Կատվայան, Տղամարդկանց և կանանց լեզվական առանձնահատկությունների մասին (ըստ Բայազետի բարբառի ընձեռած լեզվական նյութի), ԳԴՀ գիտական հոդվածների ժողովածու, Գավառ, 1996թ., էջ 39-43:

³ Տե՛ս Է.Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Ե., 1987, էջ 96-97, 641-642:

⁴ Տե՛ս Ու. Գ. Брутян, Язык и гендер, М., 2008, Ա. Կնյազյան, Գենդերային հետազոտությունները լեզվաբանության ժամանակակից հարացույցում, Լեզուն և գրականությունը գիտական իմացության ժամանակակից հարացույցում, թիվ 9, Ե., Լուսակն, 2018, էջ 15-24, Կ.Վելյան, Հանրալեզվաբանական տիպաբանության շուրջ. Անգլերենի և հայերենի գենդերային

վերաբերող բառաշերտեր չեն առանձնացվել ու դիտարկվել, մինչդեռ նման բառաշերտերի հետազոտությունը, մասնավորապես՝ բարբառագիտության ոլորտում, կարող է վեր հանել ոչ միայն տարբեր բարբառներում, այլ նաև բարբառակիրների կենցաղում ու պատկերացումներում առկա ընդհանրություններն ու տարբերությունները, դրանց լեզվական արտահայտության հիմնական միջոցները: Այդպիսով՝ նման հետազոտությունները կունենան ինչպես լեզվական ու բարբառագիտական, այնպես էլ ճանաչողական նշանակություն: Այս աշխատանքում մեր նպատակն է ըստ առանձին իմաստային խմբերի դիտարկել տղամարդկանց և կանանց վերաբերող իրողությունների բառային արտահայտությունը Բայազետի բարբառի բառապաշարում՝ այդպիսով նաև վեր հանելով բարբառակիր հանրության ընկալումներն ու պատկերացումները հիշյալ իրողությունների վերաբերյալ: Չենք բացառում, որ երբեմն բառերը կարող են գործածական լինել երկու սեռերի համար էլ: Նման դեպքերում մենք նկատի ենք ունեցել առավել բնորոշ կիրառությունները: Հետազոտական նյութը հարցումների միջոցով հավաքել ենք բարբառակիրներից⁵, ինչպես նաև քաղել ենք մեր նախորդ աշխատանքներից⁶:

Բառաշերտերի տարբերակումը ըստ իմաստային խմբերի

Տղամարդկանց և կանանց տարբերակող բառապաշարը դիտարկում ենք ըստ իմաստային այնպիսի խմբերի, որոնցում տարբերությունները ավելի ցայտուն են:

Ա) Մարդկանց արտաքին հատկանիշների անվանումներ

Բարբառային բառապաշարը տարբերակում է կանանց ու տղամարդկանց՝ ըստ մարմնի առանձին հատվածների, ընդ որում՝ նկատի ունենք ոչ թե սեռային տարբերություն հատկանշող մարմնամասերը, այլ արտաքինի ընդհանուր իրողությունները, որոնք հաճախ ըստ սեռերի ունեն տարբեր դրսևորումներ կամ երկրորդաբար են պայմանավորված սեռային պատկա-

բարբառների շարահյուսական հայեցակերպը, Բանբեր ԵՊԼՀ. Բանասիրություն. Լեզվաբանություն, թիվ 1, Ե., 2015, էջ 390-400:

⁵ Բարբառագիտական դաշտային աշխատանքներ ենք կատարել ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Գավառ քաղաքում և շրջակա մեկ տասնյակ գյուղերում:

⁶ Տե՛ս Վ. Կատվալյան, Քավառա խանաք-չանաք, Ե., 2009. Վ. Կատվալյան, Բայազետի բարբառը և նրա առնչությունները շրջակա բարբառների հետ, Ե., 2016. Վ. Կատվալյան, Հայաստանի Հանրապետության բարբառային համապատկեր, Գիրք 1. Գեղարքունիքի մարզ, Ե., 2018. Վ. Կատվալյան, Բայազետի բարբառի բառարան, Ե., 2021:

նելուփայմը: Այսպես, որպես կանոն՝ կանանց մարմնին են վերաբերում հետ-
կյալ բառերը՝ ծամ, հուստակ, չօլկա (մազափունջ աղջկա ճակատի վրա),
կօս (կնոջ գլխի վրա գնդաձև հավաքված մազ), զըլֆ (կնոջ երեսին՝ ականջի
կողքով իջնող խոպոպ), ծիծ, պըտուկ, քամակ, կօնք, բուդ (ազդր) և այլն:
Տղամարդու արտաքինին վերաբերող բառերից են՝ քաքուկ (մազափունջ
տղայի ճակատի վրա), բակ (տղամարդու երեսին՝ ականջի կողքով իջնող
մազածածկույթ), բեղ, մուրուս, գօմփ (բռունցք), բըլագ (դաստակ), մուսկուկ
(մկան), վըզակօթ, կըռթըլաղ (աղամախնձոր), ճուռ (ազդր) և այլն: Որոշ
դեպքերում կարելի է կազմել բառազույգեր՝ ըստ սեռերի վերաբերության,
ինչպես՝ չօլկա – քաքուկ, զըլֆ – բակ, բուդ – ճուռ: Երբեմն նույն բառը հան-
դես է բերում իմաստային որոշակի երկփեղկվածություն. կանացի մարմնի
մի մաս է անվանում, տղամարդու մարմնի՝ այլ մաս. օրինակ, դօշ բառը կա-
նանց դեպքում նշանակում է կուրծք, տղամարդկանց դեպքում՝ լանջ: Ինչ-
պես երևում է, բերվածները հիմնականում չեզոք ոճի բարբառային կամ փո-
խառյալ բառեր են՝ առանց կառուցվածքային յուրահատկության:

Ավելի հարուստ են կանանց և տղամարդկանց արտաքինի նկատմամբ
վերաբերմունք արտահայտող բառախմբերը: Կանանց արտաքինը դրական
առումով բնութագրող բառերը կարելի է բաժանել երկու խմբի. ա) ընդհա-
նուր բնութագրումներ, ինչպես՝ խուր ու խըրեղեն, զօզալ, դունյա զօզալ
(աշխարհի գեղեցկուհի), հուրի-մալաք, խօրօտ-նըխշուն, մարալ, նըխշաթը-
թաղ, նըխշուն-նիգար, նըռան խատ, կուզլա, ջէյրան և այլն, բ) մասնավոր
բնութագրումներ՝ մարմնի առանձին մասերի, հատկապես դեմքի գեղեցկու-
թյուն ակնարկող, ինչպես՝ լուսաթըթաղ, լուսնըկի տըսնըխինգ (կլորավուն
դեմք ունեցող), ծամավոր, բ'արակպըռկըներ, ջ'ոչհաշկեր, լըղիկ-լըխտիկ
(փափկամարմին), թառ սիֆտակ (ճերմակամորթ), հէրկէնթառթըփներ (եր-
կար արտևանունքներ ունեցող), բ'արակմէշկ, պըստիբ'երան և այլն: Երկու
խմբի են բաժանվում նաև կանացի արտաքինի բացասական բնութագրիչ-
ները. ա) ընդհանուր բնույթ ունեցող բնութագրիչներ, ինչպես՝ դըռք (խոշոր
ու անդուր մարմին ունեցող), հադգա (շատ տգեղ), դ'առցըվոր (տգեղ, այլան-
դակ), ալք (տգեղ, այլանդակ), ցուսկ (այլանդակ, խիստ տգեղ), աժբատես
(շատ տգեղ), ազլակեր (տգեղ, անճոռնի) ևն, բ) մասնավոր բացասական
բնութագրումներ, որ մարմնական կոնկրետ թերություններ են մատնանշում,
ինչպես՝ խաստաքամակ, բ'ըփոէճ (զգզգված մազերով), կիսախուզ, կօկօլ
վառեկ (մազերը կտրած), կեռվոդներ, սեվ տըռճե (թխամորթ), սեվ կարօշ
(շատ թուփ մորթ ունեցող), դիշլան (ցցված ատամնաշարով), խաստպըռկը-

ներ, սուրուփկալըուկըներ (բարակ շուրթերով), ճիճըռնեկիաշկեր (նեղ աչքերով), ջ'ոշբ'երան (մեծ բերանով), հերկէնհիրես (երկար երեսով): Կանանց արտաքինի բնութագրումներում կարելի է առանձնացնել հականիշ ու հոմանիշ բառեր, ինչպես՝ կուգլա – հադգա, խուր ու խըրեղեն – դ'առցըվոր, նըխշուն-նիգար – ցուսկ, նըխշաթըթաղ – ալք, լուանըկի տըսնըխինգ – հերկէնհիրես, ծամավոր – կիսախուզ/կօկօլ վառեկ, պըստիբ'երան – ջ'ոջբ'երան, ջ'ոջհաշկեր – ճիճըռնեկիաշկեր, բ'արակալըուկըներ – խաստալըուկըներ, թառ սիֆտակ – սեվ տըռճէ/սեվ կարօշ, հադգա // դ'առցըվոր // ալք // ցուսկ // աժբատես // ազլակեր: Նկատելի է, որ մասնավոր բնութագրումների մեջ մեծ է անհոդակապ այնպիսի բաղադրությունների թիվը, որոնցում առաջին բաղադրիչը ածական է, երկրորդը՝ մարմնի մասի անվանում՝ եզակի կամ հոգնակի թվով, իսկ ածականական բաղադրությունը ունի «որևէ հատկանիշով մարմնի մաս ունեցող» իմաստ (բ'արակալըուկըներ, ջ'ոջհաշկեր, հերկէնթաթըրփներ, բ'արակմէշկ, պըստիբ'երան, կեռվողներ, խաստալըուկըներ, ճիճըռնեկիաշկեր, ջ'ոշբ'երան, հերկէնհիրես): Կան նաև բնութագրող ասացվածքներ, ինչպես՝ Քօղը հիրսին՝ էրնէկ փեսին, քօղը խանին՝ վայ գ'ա փէսին. Մէ շապիկ միսը հազար այիբ ա ծասկում:

Տղամարդու արտաքին բարեմասնությունները ներկայացվում են ուժի և կարողության առկայությունը մատնանշող բառերով, ինչպես՝ դըրբօվ (ամրակազմ), բըլազօվ (ուժեղ բազուկներ ունեցող), թափօվ (ուժեղ, մարմնեղ), ջանօվ, բօյօվ, բօյօվ-բուսօվ, մուսկուլնէրօվ և այլն: Տղամարդկային գեղեցկության մասնավոր դրսևորումներ արտահայտող բառերը համեմատաբար սակավ են, դրանցից են՝ քաքուօվ, բեղէրօվ, թուխ, թուխ հաշկօվ-հունքօվ, կըռունձմազեր և այլն: Հետաքրքրական է, որ բառերի մեծ մասը գործիական հոլովով են արտահայտված և տղամարդուն բնութագրում են որևէ բան ունենալու հատկանիշով: Բարբառային լեզուն բավականին զուսպ է տղամարդու արտաքին գեղեցկությունը ներկայացնելիս, բայց բավականին պերճախոս է մարմնական թերությունները նշելիս, ինչպես՝ կաժ (շեկ), ճօղուկ, ճօղուկ-ճըռնատուկ (երկուսն էլ՝ իրարից շատ հեռացած ոտքերով), ճուճին (նիհար և բարձրահասակ), ճըղանգ (նիհար), նազուկ, բընջըվուկ (փոքրամարմին, կծկված), կըռտուկ (մաշկի այրվածք ունեցող), լազգի (նիհար), կըռքօզ, քօսա (երկուսն էլ՝ դեմքին մազ չունեցող տղամարդ), կախվոռ (կարճ ոտքերով և հետույքը կախ), քաչալ, բօռպընչներ (լայն պնչներ ունեցող), լօշտակիանգըժներ, դըռգ'ըլօխ (մեծագլուխ), խաստագ'ըլօխ, խաստավիզ, ցըմփոր, փաստտ մըղթըներ (լորձունքոտ) և այլն: Թերություն նշող բառերը

ածականներ են, հարակատար դերբայի ձևեր, նաև ածական+գոյական կա-
ղապարով կազմություններ: Կան նաև բացասական երանգով դարձվածք-
ներ, որոնք սովորաբար գործածվում են տղամարդկանց բնութագրելիս, ինչ-
պես՝ ասել կուլ տըլուկ շուն (հյուծված), բ'արակ ձ'որի աղվէս (խիստ նի-
հար), կօլօտ կամանդիր (կարճահասակ և հպարտ), կաժ կըրիշի կատու (ան-
դուր շէկ): Տղամարդու արտաքինը բնութագրող բառաշերտում նույնպես
կարելի է առանձնացնել հոմանիշներ (դըրբօվ – թափօվ, ճօղուկ – ճօղուկ-
ճըռնատուկ, կըռքօզ – քօսա), հականիշներ (թափօվ – նագուկ, դըրբօվ –
բընջըվուկ, կըռունձմազեր – քաչալ, թուխ – կաժ):

Բ) Հոգեկան, բարոյական հատկանիշների, ունակությունների անվա-
նումներ

Տղամարդիկ ու կանայք, բնականաբար, ունեն կայուն դրսևորվող յուրա-
հատուկ հոգեկերտվածք, բարոյահոգեբանական հատկանիշներ: Այդ տար-
բերությունները ևս հստակորեն արտացոլվում են համապատասխան բառա-
շերտերով: Կանանց համար դրական բնութագրումները փաստում են հա-
մեստությունը, բարոյական բարձր նկարագիրը, խելքը, բարեհաճությունը և,
հատկապես, տնտեսուհու հմտությունները: Այդ կարգի հատկանիշներ ներ-
կայացնող բառերից են՝ խամավոր խառս (խոնարհ հարս), խունար (խո-
նարհ), նամուսօվ, փագբ'երան, մառթի խօսկը գ'էտին չըտըփօղ (ամուսնու
չընդդիմացող), արօղ-դ'ըրօղ, ձեռի ջ'ըրքօվ (շնորհաշատ), կըդրօղ-կարօղ,
էփօղ-թափօղ, տուն դ'ընօղ (տնարար, լավ տնտեսուհի), բ'ըռնօղ (տունը շե-
նացնող) և այլն: Նկատելի է գործիական հոլովով և ենթակայական դեր-
բայով դրված բառերի առատությունը: Բացասական բնութագրումները ար-
ձանագրում են բարոյական անկումը, անհամեստությունը, անզուսպ վարքը,
փնթիությունը, անտնտեսվարությունը և այլն: Նման բնորոշումներից են՝
բ'ոզ, դ'ուսիընգուկ, կախպա հաշկը դ'ուս, հառու թըռնօղ (բոլորն էլ՝ անբա-
րոյական), պառվաբ'ոզ, լիզվանի, լիզվից առատ, լիզվի տակ չըմացօղ, կա-
րաչի, լաչառ, կըժկըժան (վերջին երեքը՝ գոռգոռացող), կըզօղյան (տղամար-
դանման), բ'ամփասկոտ, կէբըթջի, անեսկաբ'երան, դ'ասէթափուկ (գոռոզ),
թըրքան (փնթի), ձ'եվօ (ձևեր բանեցնող), ձ'ըցում խէզնօղ (չար), տուն ալի-
րօղ, տուն քանդօղ, չըբ'ըռնօղ (անտնտեսվար), ցըփնօղ (ունեցածը սրան-ն-
րան բաժանող), տընէրի ծիծօ (հաճախ ուրիշների տներում լինող) և այլն:
Բերված օրինակները ածականներ ու դերբայներ են, քիչ չեն հարադրու-
թյունները և դարձվածքները: Կարելի է առանձնացնել հոմանիշային շարքեր
(խամավոր խառս – խունար – նամուսօվ – փագբ'երան, բ'ոզ – դ'ուսիընգուկ –

կախապա - հաշկը դ'ուս - հառու թըռնօղ), հականիշներ (նամուսօվ - դ'ուս-հընգուկ, փագբ'էրան - լիզվանի, տուն դ'ընօղ - տուն քանօղ): Բավականին հարուստ է նաև այս խմբի՝ տղամարդկանց դրական ու բացասական կողմերով բնութագրող բառաշերտը: Շատ բարձր են գնահատվում տղամարդկային հատկանիշները ընդհանրապես, և դրանք ներկայացնող բառերն ու արտահայտությունները սովորաբար արտահայտում են նաև տղամարդու գերակա դիրքը, ինչպես՝ տղամամռթանակ, տղամամռթկություն, տղամամռթ տղա, տան տղամամռթ, տղամամռթի խօսկ, տղամամռթի րարք և այլն: Գնահատելի են տղամարդկանց բնավորությանը, հոգեկերտվածքին, ազգասիրությանը, համարձակությանը վերաբերող իրողություններ, որոնք ներկայացնող բառերից են՝ թասիբով, ռիսկով, կէյրթօվ (կարող, եռանդուն), կըրակի կըտոր, դուզը խօսօղ, սաղսիռտ, լէսիռտ, խասնօղ (օգնող), պադվօվ, հարգանքօվ, խեթը գ'ըլխին, հիր խօսկի տէր, ջիգրօվ, ջիգրէծուտ (վերջին երկուսը՝ հարազատասեր), խաց տըվօղ (հյուրասեր), բ'ասճ'եռ, նաև՝ քէֆչի, ուտօղ-խըմօղ, ժուկիկ, խանաքչի, ասօղ-խօսօղ և այլն: Նկատելի է գործիական հոլովով և ենթակայական դերբայով բառերի, նաև դարձվածքների առկայությունը: Բացասական բնութագրումները վերաբերում են բարոյական ու վարքի շեղումների, թուլամորթության, հասկացողության պակասի, անզսպվածության, անհամեստության, արատավոր սովորությունների դրսևորումներին, ինչպես՝ շօռհաշկ (վավաշոտ), բ'ոզարաժ, սիրօղի հիդեվ էթօղ (սիրային կապեր փնտրող), սիրօղ անեվ (կնոջը դավաճանել), կըլավուզնիկ (գրպարտիչ), քէն քըշօղ (ոխակալ, նենգ), պիյան, պիյանից, խըմօղ (վերջին երեքը՝ հարբեցող), քաքլան (վախկոտ), կաչաղ (գող), կըռվըդար, կըռվըրար, կադղուկ, կադղուկ-հընգնավոր, թըռթըփան (վերջին երեքը՝ բարկացկոտ), գօռբա (ուժի դիրքերից հանդես եկող), խուժան, բառադի (անգործունյա), ավարա (դատարկապորտ), թամբալ, կըրակ ու պատիչ, կումարբազ (խաղամոլ), կայեն (չարակամ), ըսկըբօ (ժլատ), փէշի տըկի, կըզիկ, քիքիր (բոլորն էլ՝ թուլամորթ, կնաբարո), կըզկընակ, կընգընակ, ախճըկավարի (կանացի սեռի ներկայացուցչի պես), կընգա կընիկ, կընգա գ'էրի (երկուսն էլ՝ կնոջը ենթարկվող), հ'ամադանի էշ, աղօթուկ էշ (երկուսն էլ՝ հիմար, ապուշ), կաման յեզ, կամազ, խտըր բ'էրան հայվան (բոլորն էլ՝ անհասկացող), դուռակ, քըսմուկ (անկարող), ախմախ, անթասիբ, լօճուկ բ'էրան, լափազան, լափառօշ (վերջին երեքը՝ մեծախոս), լօպազ, լօպազավարի, կուշտ աքլօր (բոլորն էլ՝ ցուցամոլ, գռռոզ) և այլն: Օրինակներում մեծ քանակություն են կազմում տարբեր կազմության ածականները, դարձվածքները:

Տղամարդուն բնութագրող բառապաշարում ևս կարելի է առանձնացնել հոմանիշներ (սաղսիռտ – լէսսիռտ – խասնօղ, կաղղուկ – կաղղուկ-հընգնավոր – թըղթըփան), հականիշներ (տըղամառթ տըղա – կըզիկ, բ'ասձ'եռ – ըսկըբօ, թասիբով – անթասիբ, ռիսկօվ – քաքլան): Երկու սեռերի բնութագրման համար էլ կան նաև ասացվածքներ, ինչպես՝ Ախճիկն անկըղդել ձ'ըմէրուկ ա, Մաղնէրից նուռ ու դ'ուռ ա թափում (շնորհաշատ կնոջ մասին). Կընգա ֆէլէրը բ'առցած սէլերը, չէլած յելերը (կինը խարդավանքների է ընդունակ). Չուժ բիլա նեխուկ ջ'ըրէրի խէտ էլ յօլա կէթա (կնոջ մասին՝ համբերատար և հանդուրժող է). Դ'եմքն իշխընի, խեքը իշի (վայելչատես բայց անխեք տղամարդու մասին): Երբեմն նույն արտահայտությունը տարբեր կողմերից կարող է բնութագրել կանանց ու տղամարդկանց: Այսպես՝ հիր խօսկի տէր դարձվածքը կանանց վերաբերյալ կարող է ունենալ «անհնազանդ, իրասածի» իմաստը, մինչդեռ տղամարդկանց վերաբերյալ կունենա «պատասխանատու, ասածը կատարող» իմաստը:

Գ) Դիրք, կարգավիճակ նշող բառեր

Բարբառախոս հանրության շրջանում զգալիորեն տարբեր են կանանց ու տղամարդկանց դիրքն ու կարգավիճակը: Այդ իրողությունը բնութագրող բառերը ներկայացնում են ընդհանուր սեռային տարբերություն, ընտանեկան կարգավիճակ ու հարաբերություններ⁷, տարիքային ու ազգակցական հարաբերություններ և այլն: Կանանց դիրքն ու կարգավիճակը բնորոշող բառանվանումներից են՝ էքեղեն, կընիկ, կընիկարմատ, պառավ, մամիկ, ադէ, ջաջի պառավ, քիքիր, մէրէ//մէրօ, մէր ու քուր, նանէ, մէրացու, փօխնակ, խոռթ մէր, զալօ (հորեղբոր կին), խօրքուր, մօրքուր, տէքարկընիկ, քավորկընիկ, քառուկընիկ, ախպօրկընիկ, հարէվնի կընիկ, տօտա, քէնի, տալ, կիսուր, խառս, խառսնաքուր, խառսնութուն, զօնքաճ, հընգերույի, մաղթօվ կընիկ, անմառթ կընիկ, տադմէր, ախճիկ օլան, ազաբ ախճիկ, ախպօր ախճիկ, քըվոր ախճիկ, մաղթացու, դ'ախ ախճիկ, տարուկ յետ բ'էրուկ, խըրկուկ, մաղթաթող, վոռփէվէրի, անկիսուր, մաղթամեռ, սեվավոր և այլն: Տղամարդկանց դիրքն ու կարգավիճակը ներկայացնող բառերից են՝ վոռցէ-

⁷ Ա. Գրիգորյանը նկատել է, որ բարբառներում լայնորեն տարածված են ընտանեկան հարաբերությունները բնորոշող հարուստ և մանրամասն տերմիններ, և բերում է Ղարաբաղի բարբառում ընտանեկան հարաբերություններ, բարեկամական կապեր արտահայտող բառերի ընդարձակ մի ցանկ, որոնք միաժամանակ ներկայացնում են կանանց ու տղամարդկանց դիրքը կամ կարգավիճակը (տե՛ս Ա. Գրիգորյան, Հայ բարբառագիտության դասընթաց, Ե., 1957, էջ 196-197):

դեն, տըղամառթ, գ'ըլխավոր, մառթ, ջայել, ջայել-ջիվան, ջ'ոշ մառթ, խայ, տան տըղամառթ, տան տէր, մէ տան սուն, խէր, ախայէր, աներձաք, բաջանադ, աներ, կէսրար, ազաբ, խալաստո, կարքըվուկ, փէսա, տընփէսա, տէքըր, ամի, ամօղլի, ափէր, բիձա, պապէ, խօրօխայէր, քեռի, ախաօր տըղա, քըվոր տըղա, ձաձա, գա // գադա, տըղի տէր, թամադա, ազաբաշի, հընգեր, մալադօ, սալլաթ, սիրէկան, նարկօմ (հեգն.՝ պաշտոնյա), բ'ըննավոր և այլն: Այս խմբի բառերը հիմնականում գոյականներ են, կան նաև ածականներ: Մեծ թիվ են կազմում «հատկացուցիչ+հատկացյալ» կաղապարով բարդություններն ու կապակցությունները, «որոշիչ+որոշյալ» կաղապարով նկարագրական կազմությունները: Երկու սեռերին վերաբերող բառաշերտերում էլ շատ են հոմանիշները, ինչպես՝ ազաբ ախճիկ – ախճիկ օլան, պառավ – ջաջի պառավ – քիքիր – ադէ, մէրացու – խոռթ մէր, տարուկ յետ բ'էրուկ – խըրկուկ – մառթաթող, գ'ըլխավոր – մառթ, խայ – տան տըղամառթ, ափէր – բիձա – պապէ, մալադօ – սալլաթ: Կան նաև հականիշներ, ինչպես՝ մառթօվ կընիկ – անմառթ կընիկ, ազաբ – կարքըվուկ: Զգալի քանակություն են կազմում ըստ սեռերի համապատասխանությունները, ինչպես՝ էքեղեն – վոռցեղեն, մառթ – կընիկ, փէսա – խառս, պառավ – բիձա, տօտա – ձաձա, խօրօխայէր – խօրքուր, քեռի – մօրքուր, տէքըր – տալ, ախայէր – քուր և այլն: Կան տղամարդկանց ու կանանց կարգավիճակին առնչվող ասացվածքներ, ինչպես՝ Ախճիկը խըլլի տան սուն ա. Ախճիկ, քեզի ասում եմ, խառս, դ'ու լըսա. Փէսի փիսը խէտն ա. Խառսը մէրոց, կիսուրը ծասկոց և այլն:

Դ) Ամուսնական կյանք և հարաբերություններ ներկայացնող բառեր

Այս ոլորտում, ըստ դիտարկվող բառապաշարի, կանայք և տղամարդիկ հանդես են գալիս տարբեր դիրքերից: Նկատելի են կանանց կրավորական դերը, որդեծնության հետ կապված հանգամանքները մատնանշող բառամիավորները: Կանացի կողմին վերաբերող բառերից են՝ խօսկը տալ, մառթի էթալ, մառթի տալ, մառթի տանել, օժիտ տանել, նըշանլու, կընգութուն անել, խառսնություն անել, տունը մընալ, փախնել, փախճան, պաճառավոր, ճըժօվ, մըտկափոխ, ճըժօվնալ, մնալ (երկուսն էլ՝ հղիանալ), ծանդըրնալ, ցավը բ'ըռնել, ճիժ բ'էրել, պարկել, ազադվել (երեքն էլ՝ ծննդաբերել), բ'ըճբ'եր, բ'իճ բ'էրել, տըղասկան, կօնդըխել (բարուրել), ծիժ տալ, ծըծից // ծըծէ կըղրել, ծըծմէր, անցուակ անել, հընցըցընել (երկուսն էլ՝ հղիությունն ընդհատել), բ'ըճատել, ճըժատել, մառնիքը յետ տալ, նըշանը յետ տալ, մառթաթող հըլնել և այլն: Ավելի քիչ են տղամարդկանց վերաբերող իրողությունների անվանումները, ընդ որում՝ դրանք ունեն նախածեռնողական երանգ, ինչպես՝ խօզգիւ

ղըրկել, փաճիկ ուզել, խօսկ առնել, նըշան դ'ընել, մադնիք դ'ընել, հանգաճը կըղրել, կարքըվել, փախծընել, տուն տանել, խըրկել, թօղել (երկուսն էլ կնոջից բաժանվել), պաղվի խէտ խաղալ, անունը խանել (վերջին երկուսը՝ սիրահետելով վարկաբեկման պատճառ դառնալ) և այլն: Այս խմբի միավորները հիմնականում հարադրություններ են, դարձվածքներ, իմաստափոխված բառեր: Կան հոմանիշային շարքեր (պաճառավոր – ճըժօվ – մըտկափոխ, ճըժօվնալ – մնալ, հանգաճը կըղրել – կարքել, խօսկ առնել – մադնիք դ'ընել), կարելի է բերել զուգահեռներ սեռերի վերաբերյալ (խօսկը տալ – խօսկն առնել, փախնել – փախծընել): Զգալի քանակություն են կազմում բառերի փոխաբերական գործածությունները, ինչպես՝ տունը մընալ (ամուսնության տարիքն անցնել), փախնել (հայրական տնից մի երիտասարդի հետ ամուսնության նպատակով գաղտնի հեռանալ), պաճառավոր, մըտկափոխ (երկուսն էլ՝ հղի), ծանդընալ (ծննդաբերության օրը մոտենալ), մնալ (հղիանալ), պարկել, ազաղվել (երկուսն էլ՝ ծննդաբերել), հանգաճը կըղրել, կարքել (տղային նշանել), խըրկել (կնոջից բաժանվել՝ նրան հայրական տուն ուղարկելով): Կան նաև ասացվածքներ, ինչպես՝ Ճիժ մըհանա՝ մէր կըշտընա. Մօրը տե, փաճիգն ուզա. Մօր թախտ՝ փաճըկա բախտ. Մօր գ'օվածը թող ու փախի, հարէվնի գ'օվածը առ ու փախի: Դիտարկվող բառաշերտում շատ են հոմանիշները, ինչպես՝ ճըժօվնալ – մըտկափոխվել – մընալ, պաճառավոր – ճըժօվ – մըտկափոխ, պարկել – ազաղվել – ճիժ բ'երել, մադթի էթալ – մադթ առնել, հանգաճը կըղրել – կարքել, խըրկել – թօղել, նըշան դ'ընել – մադնիք դ'ընել և այլն: Կան նաև սեռերին տարբերակող համապատասխանություններ, ինչպես՝ խօսկ տալ – խօսկ առնել, փախնել – փախծընել, մադթի էթալ – կարքըվել և այլն:

Ե) Զբաղմունքին, կենցաղին վերաբերող բառեր

Որքան էլ տեխնոլոգիական առաջընթացը իրողություն է նաև բարբառախոս միջավայրում, և նախկինում միայն սեռերից մեկին բնորոշ շատ գործողություններ ու զբաղմունքի տեսակներ այլևս այս կամ այն սեռի մենաշնորհը չեն, այնուամենայնիվ այժմ էլ էականորեն տարբեր են մնում կանանց ու տղամարդկանց զբաղմունքի, աշխատանքի ոլորտները, առօրյան, և ըստ այդմ՝ սեռային տարբերակման արժեք են ձեռք բերում դրանց վերաբերող բառերը: Այսպես, կանանց գործունեության շրջանակը ներկայացնող բառերից են՝ խաց ու խըմոր անել, ալուր մաղել, գ'ունդ անել/գ'ընդել, գ'ըռտընակ անել/գ'ըռտընքել, խաց թըխել, սոխառած անել, ճաշ էփել, քոֆտա քըցել, փախլավա սարքել, գ'աթա թըխել, ձ'ու ծըփել, մածուն մերել, ձ'ըցում զանել,

կըտախան անել, զակատ անել // զակատել (պահաճոներ պատրաստել), կամպօտ փագել, ջէմ էփել, թուռչի դ'ընել (մանր կտրտած կաղամբով և այլ բանջարեղեններով), ճավիկ դ'ընել (բազուկի ցողուններով թթու), ժաժիկ դ'ընել, թըթու բ'ըռնել // թըթու դ'ընել, ածիկ դ'ընել, կար ու կըտուր անել, կարկըտել, հառթուկ անել//հառթուկել, լըվասկ անել // լըվասկ-թափ անել, խալի գ'օռծել, պառզաջ'ըրել, լըվասկ փըռել, ամընները լըվալ, ավել անել, ավել – խոռթ անել, պատ ու հառիք անել, թօզերը վերցել, պօլերը լըվալ, ճըժի՛ն լօկըցընել, սեղան դ'ընել // սեղան քըցել, սեղանն հավքել, տեղերը բ'ացել, տեղերը հավքել, քախընքել//քախանք անել, խալի գ'օռծել, չօրաբ գ'օռծել, թոփուն շարել, ցան թըխել, պառտնօ, կըթվոր, քույր (բուժքույր) և այլն: Տղամարդկանց գործունեության ոլորտներին վերաբերող բառերից են՝ խիմ անել, խիմ քըցել, քար տաշել, աբալօվկա կապել, շար անել, գ'աճ անել, բիթոն անել, սըվաղ անել, դառզերը զանել, կըրիշա կապել, պօլ զանել, ռէմօնտ անել, խոր փօրել, կըռնել, մըխ քաշել, մըխ զանել // մըխել, լօմել, սըղոցել, շուշա քըցել, ծառ տընգել, քաղ անել, գամերը քաշել, մօռթ անել // մօռթել, հ'աբրըկել, խուզ անել, փուռ դ'ընել, խօրօված անել, բ'անակ էթալ, բ'անակից գ'ալ, ծառայել (բանակում ծառայել), գ'ալք'արի, էթալք'արի, նաղարա զանել, զուռնա փըչել, նախակա, միլիցա, դադավոր, միրավ, չօբան, նախըռչի, հօռթարած, խանութչի, ժէշտանչի, զուռնըչի, կասաբ, սօլկար, մալլար, խօպանիստ, սալդաթ և այլն: Այս բառերը գործողության անուններ են՝ բայեր, հատկապես՝ հարադրավոր բայեր, նաև գործունեության ոլորտ մատնանշող գոյականներ: Մի շարք բառեր գործածվում են նաև փոխաբերաբար, ինչպես՝ գամել, գամերը քաշել (երկուսն էլ՝ սանձել, զսպել), գամերը թօղել (ազատություն տալ), բըմբըլել (հաղթել), հառթուկել (ձանձրացնել), միլիցա (անկապ հսկիչ, վնասատու), կասաբ (անհմուտ վիրաբույժ), չօբան (բռի) և այլն: Նկատելի է հոմանիշների և հականիշների առատությունը (հոմանիշների մեջ շատ են բայի համադրական ու հարադրական զույգերով կազմվածները, ինչպես՝ գ'ունդ անել//գ'ընդել, հառթուկ անել//հառթուկել, հականիշների մեջ հաճախադեպ են բայական բաղադրիչով տարբերվողները՝ տեղերը հավքել – տեղերը բ'ացել, սեղան քըցել – սեղանը հավքել, լըվասկ փըռել – լըվասկը հավքել, գ'ալք'արի – էթալք'արի, գամերը թօղել – գամերը քաշել):

2) Կեցվածք, վարմունք, հարաբերություններ արտահայտող բառեր

Տղամարդկանց ու կանանց կեցվածքի, վարմունքի, հարաբերությունների տարբերությունները ևս արտահայտվում են տարբերակված բառապաշարով: Այս առումով՝ կանանց վերաբերող բառերից են՝ ձ'եվեր թափել, կըտոր-

կըտոր հըլնել, նազ անել, թելկըտալ, կըչկըչալ, գ'օվք ասել /մահացածին երգելով գովել/, թուխտ անել, թուխտ ու բ'ըթիկ անել, թուխտ ու գիր անել, բ'աժակ հիշկալ, լըռփօտել, լըռփոպօն դ'ընել, կարաչութուն անել, կըժալ, կըժկըժալ, ճըվճըվալ, կըտոր խանել (մեկից), ծամապօթիկ անել, ծամերը պըշկել//փիղել, ծըվատել, կըսա-գալաջի անել, ճօշկ անել, կէյբըթի տոտը բ'ացել, կէյբաթ անել//ճօճ ու կէյբաթ անել//կէյբըթել, անիծել//անեսկ տալ, անեսկօվ անեսկաչոր անել, բաբա չափել և այլն: Տղամարդկանց կեցվածքի, վարքի ու առօրյայի մասին վկայող բառերից են՝ արջօրնալ, հ'աբըրգել (չափն անցնել), լօպագնալ, տընգօզնալ (գոռոզանալ), թուրը աչ ու ձ'ախ կըղրել, փափաղը ծուռ դ'ընել, վիզը խաստըցընել, պատիվ տալ, ծախս անել, զակուսկի անել, քէֆօվնալ, կատարը տաքնալ, կօնձել, խըմուկ, դօստընալ (ընկերանալ), ախալերանալ, պապիլօզ քաշել, շըռջապատի մէջ հընգնել, կումար խաղալ, խուժանութուն անել, հօփըստօպ անել, քըռֆել, քըֆուտ-քաֆառ անել, զառզանդ թափել, բօռքըռալ, կալմակալ անել (աղմկել), կաղդել-հընգնավորել, կատու տըրփել պատերը, զանել - զարկըվել, դըրբել, գօմփակոյիվ, գօմփել, գովաշ կըբնել, արուն թափել, ազադվել⁸ (բանտից) և այլն: Իմաստային այս խմբի բառային միավորները առավելաբար բայական հարադրություններ են, դարձվածքներ: Նկատելի է մեկ բաղադրիչով տարբերվող հոմանիշ հարադրությունների առատությունը, ինչպես՝ թուխտ անել // թուխտ ու բ'ըթիկ անել // թուխտ ու գիր անել, ծամերը պըշկել// ծամերը փիղել, կէյբաթ անել//ճօճ ու կէյբաթ անել//կէյբըթել, քըֆուտ անել // քըֆուտ-քաֆառ անել և այլն:

Է) Հագուստ և հարդարանք, իրեր անվանող բառեր

Ինչ խոսք, բնական է, որ այս ոլորտի՝ կանանց վերաբերող բառերը ավելի շատ են և բազմաշերտ: Դրանցից են՝ դէյրա, ժակէթ, յուպկա, յուպկաբըլուսկա, բըլուսկա, դ'առսէրօվ յուպկա, յապօնկա, փէշտըմալ, կասինգա, գ'ըլխաշոր, լայլուփ, շալ, լէփչիկ, կամբէնացի, կալգօտկա, չուքի, փէշ, փէշտըմալ, բ'անցըրկըրունգ // բ'անցըրակըրունգ, մատկըրունգ, բասանօշկա, բէզադնիկ, տուֆլիկ, խինա, մագի ներկ, գ'ինդ, ոպինգ, կօլէ, բըռասլէտ, բիգուդի, աբադօկ, պամադա, պուդրի, մանիկուռ, կըրեմ, պըռտըվել (շաքարվել /նախատական/), պուդրել // պուդրի քըսել, մըռթըները քըսել, հուստըկել, հուստակ անել, մագ կըղրել, զայօվկա անել, ֆէնել, հունքերը քաշել, պըռկըները քըսել, հաշկերը քըսել, մանիկուռ քըսել, յեղընգները խառտել, չօլկա -

⁸ Ի դեպ, կանանց դեպքում այս բառը գործածվում է «ծննդաբերել» իմաստով:

թօղել, կօս անել, կօգվել, կօգվել-սօգվել, զուքվել-զառթըրվել, խաքուն-խը-
փուն և այլն: Տղամարդկանց վերաբերող բառաշերտը համեմատաբար քիչ
քանակի բառեր ունի. դրանցից են՝ շըլապկա, փափաղ, ցիլինդր, սառուշ-
կա, մայկա, տըռուսիկ-մայկա, ժիլէտ, կաստում, կաստում-շըլվար, շըլվար,
պէնջակ, փօխան, յափընջի, շընէլ (շինել), քուրք, գ'ալըստուկ, կայիշ (գոտի),
զապինկա (ճարմանդ), բ'առցօվկա (սպորտային կոշիկ), քաքուլ թօղել, բեղ
թօղել, բակ թօղել, բեղերը սըրել, գ'ըլօխը սարքել (գլխի մազերը կտրել), թը-
րաշվել, թըրաշը գ'ալ, թըրաշ թօղել, անթըրաշ, թըրաշվուկ, քաչընալ, փէ-
սաբեղվել (տոնական հագնվել) և այլն:

Բերված բառերը գոյականներ ու բայեր են, վերջին դեպքում՝ առավելա-
բար հարադրություններ: Կան զգալի քանակության փոխառություններ: Կա-
րելի է առանձնացնել հակադիր բառազույգեր ըստ սեռերի, ինչպես՝ յուպկա
– շըլվար, բըլուսկա – սառուշկա, գ'ըլխաշոր – շըլապկա, գիդրի – նասկի,
մազ կըդրել – գ'ըլօխը սարքել և այլն:

Եզրակացություններ

Բարբառային բառապաշարը ըստ սեռերի տարբեր բառաշերտերով է
ներկայացնում մարդկանց արտաքին ու ներքին հատկանիշները, զբաղ-
մունքն ու առօրյան, ամուսնական հարաբերությունները, դիրքն ու կարգա-
վիճակը, վարքն ու հագուստը և այլն: Դիտարկումները ցույց են տալիս, որ
լեզուն հանդես է բերում համակարգային տարբերություններ ինչպես սեռե-
րին վերաբերող իրողությունները, այնպես էլ դրանց նկատմամբ գնահատո-
ղական վերաբերմունքը արտացոլելիս: Եթե գրական լեզուն սեռերի տարբե-
րությունը բառային տարբերություններից բացի (տղա – աղջիկ) երբեմն ար-
տահայտում է նաև ածանցմամբ (ընկեր – ընկերուհի), ապա Բայազետի
բարբառում այդ տարբերությունը ածանցմամբ չի արտահայտվում: Սեռերին
վերաբերող բառաշերտերում դրսևորվում են բարբառային հայերենի բառա-
պաշարին բնորոշ բառակազմական ու իմաստաբանական գրեթե բոլոր իրո-
ղություններն էլ: Ընդհանուր առմամբ, զգալի են գործիական հոլովի, հարա-
կատար ու ենթակայական դերբայների՝ խոսքիմասային այլ արժեքով կիրա-
ռությունները, առատ են բազմիմաստության, փոխաբերության, հոմանիշու-
թյան ու հականիշության դեպքերը: Բառակազմական առումով բառաշերտե-
րը տարբերակիչ հատկանիշներ չունեն, երկու դեպքում էլ նկատելի է հա-
րադրավոր բայերի, ածական+գոյական անհոդակապ իսկական բարդու-
թյունների առատությունը, ընդ որում՝ վերջիններում գոյականը կարող է

դրվել հոգնակի թվով, երբ խոսքը վերաբերում է մարմնի զույգ կամ բազմաբաղադրիչ մասերի: Այդ դեպքում փաստորեն բառահարաբերական ձևույթը հանդես է բերում բառակազմական գործառույթ: Նույն բառաշերտում բառերը կարող են լինել հոմանիշային, հականիշային հարաբերությունների մեջ: Առանձին դեպքերում նույն բառը տարբեր սեռերի վերաբերող բառաշերտերում ունենում է տարբեր իմաստներ: Այս հետազոտության մեջ դիտարկված նյութը, ինչպես նաև ստացված արդյունքները իրենց համակարգայնությամբ փաստում են, որ իրողությունը այլ բարբառներում, նաև ընդհանրապես բարբառային հայերենում դիտարկվելու հեռանկարներ ունի:

ABOUT THE LAYERS OF DIALECT VOCABULARY CHARACTERIZING MEN AND WOMEN (According to the materials of Bayazet dialect)

KATVALYAN VICTOR

Doctor of Philological Sciences, Associate Professor

Director of the Language Institute after H. Acharyan

NAS RA

GSU Lecturer

e-mail: viktorkatvalyan@mail.ru

In this research, we have examined the layers of Bayazet's dialect vocabulary that characterize women and men according to external and internal features, occupation, marital relationship, position and status, behavior, clothing, etc. Our goal was to classify the words that differentiate the genders according to different semantic groups, to observe them according to their lexical and semantic peculiarities. The material included in the field of research was taken from the dialect-speaking environment, as well as from published works. Observations show that language makes systematic differences in reflecting both gender realities and evaluative attitudes towards them, but the differences are mainly related to the semantic field and not to word formation. The material observed in the course of the study, as well as the results obtained by their systematic nature, allow us to assert that the phenomenon must be observed in other dialects, as well as in dialectal Armenian as a whole.

Keywords: dialect, vocabulary, semantic group, distinction of genders, appearance, position, clothing, synonym, word formation, proverb.

О СЛОЯХ ДИАЛЕКТНОЙ ЛЕКСИКИ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИХ МУЖЧИН И ЖЕНЩИН

(На материале Баязетского диалекта)

КАТВАЛЯН ВИКТОР

Доктор филологических наук, доцент

Директор института языка НАН РА имени Г. Ачаряна

Преподаватель ГГУ

электронная почта: viktorkatvalyan@mail.ru

В данном исследовании мы рассмотрели пласты диалектной лексики Баязета, характеризующие женщин и мужчин по внешним и внутренним признакам, роду занятий, семейным отношениям, положению и статусу, поведению, одежде и др.

Нашей целью было классифицировать слова, различающие роды, по разным семантическим группам, рассмотреть их по лексическим и семантическим особенностям.

Материал, вошедший в область исследования, был взят из диалектоязычной среды, а также из опубликованных работ. Наблюдения показывают, что гендерные различия в лексике, отражающей основные сферы жизни и деятельности женщин и мужчин, носят системный характер, но различия в основном связаны с семантическим полем, а не со словообразованием.

Материал, наблюдаемый в ходе исследования, а также полученные результаты позволяют утверждать, что подобное явление необходимо наблюдать как в других диалектах, так и в армянской диалектной лексике в целом.

Ключевые слова: диалект, лексика, семантическая группа, дифференциация полов, внешний вид, положение, одежда, синоним, словообразование, пословица.

Հոդվածը ներկայացվել է խմբագրական խորհուրդ 28.08.2022թ.:

Հոդվածը գրախոսվել է 14.10.2022թ.: